

Šattuid geavaheapmi sámi kultuvrras

Sápmelaččat leat geavahan luonddušattuid mágga láhkai. Šattuid leat geavahan borramuša lassin maid dálkkasin, ivdnemis ja atnubiergasii ja viesuin. Árbevirolaččat luonddus leat váldán dušše dan, maid duodai leat dárbbashań. Das, mii áiggiid mánus lea, de dat leat mearridan goas šattuid leamaš buorre čoaggit – šaddi mánu áigge lea buoremus áigi čoaggit šattuid ja njeaidin boaldenmuoraid.

Šattuid muhttin geavahanvuogit:

Čáhppesmurjjiid leat borran nie dahje suohkadiin. Dan leat geavahan maiddái febera, oaivebákčasa easttadeapmái. Daknasiiguun buhtistedje čollejuvvon guoli ja divriid lávejedje jáget stobus dahje šibihiid luhtte eret boaldimiin čáhppesmurjjiid daknasiid.

Luopmániid leat geavahan mágga láhkai. Luomi lea dohkken virkkosmahttimii ja dan leat geavahan dálkkasin sidjon háviide ja vulššiide. Luomelastateajain leat dálkkodan febera.

Boskka dahjege olbmoborranrási leat geavahan árbevirolaččat dálkkasšaddun. Goikaduvvon ruohtasa lávejedje suoskat, amas buohccát nurvui. Boskka leat jáhkkán dálkkodit maiddái gosahaga, čoavjeváttuid ja veajuhisvuoden.

Deanu timjan dahjege honnetrási leat geavahan borramušain ja juhkamušain. Timjanteaja leat jáhkkán veahkehit gosahatdávdii, suotnageasáhahkii ja veahkehit biebmosuddamis.

Uvlorási dahjege vuodjarási nuorra lasttaid leat borran giđđat saláhttan dahje lasttaid leat goikadan teadjan. Vuodjarási leat geavahan dálkkasšaddun leasmái, gožžanváttuide ja veahkkin čoavjji doaibmamii.

Beazi guolbmasa njalde giđđat ja dan goikadedje jáffoávnnesin. Guolmmas goikaduvvui, goarddestuvvui ja biđgejuvvui dan váras ráhkaduvvon áđain. Guolbmasis dakkon jáffuid geavahedje láibumii, mállásiidda ja čoavjedálkkasin. Nuortalaččat vušše guolmmasjáffuin suohkada, masa seaguahedje maid bohcco- dahje guolevujo. Garra beahcegáhči suske dan dihte, go dat buhtistii ja šelggodahtii bániid. Dipma gáhči geavahedje sidjon háviid dikšumis. Beahcegoahccis dahke teaja, mainna dikšo nurvo – goahcciteadja rabaid maid jienä.

Soagis golggahedje giđđat máihlli, man sáhtii juhkat nie dahje das sáhtii vuosšat suohkada jus dasa lasihii jáffuid. Bániid lávejedje buhtistit nu, ahte gáskkašedje soahkeovssiid, main lei ollu máihli. Báhkkečánás vušše maid teaja. Dan geavahedje dálkkasin. Nuortaeurohpálaš álbmotdálkkodanvieruid mielde čátnájuhkosiu ja –cohkodagain leat dálkkodan ovdamearkka dihte čoavjeborrasa ja liikeváttuid.

soahki lea garra ja nana muorra, nuba dan geavahedje buvkonađaid ja bolluid ráhkadeapmái – earenoamážit visirsoahki leamaš vuogas ávnnes dujiide, go dat lea nu fiinnis. Soahkebárku leat geavahan siste- ja náhkkeldujiid báidnimii ja ostemii. Soahkebeassis leat fas duddjon govddohagaid ja iešguđetlágan dávviriid, tiŋgaid ja goriid. Soahkevettiin dahke ráhkadedje ádnobiergasii ja gunaid geavahedje buhtistanávnnesin.

Gámasuoidnelukti ja šluppotlukti leat gámasuoinnit. Daid čuhppe loahppagease šaddi mánu áigge. Gámásuinniid čuhppe gippaliid mielde ja cápmi huškumiin šluppoii. Suinniid geavahedje danin

ahte dat suddjii julggiid ja lei dimis. Daid geavahedje goikkehiid ja čázehiid siste. Suinniid geavahit ainge muhtin veardde.

Gáldu: <http://www.samimuseum.fi/eatnansaddu/> Siiddus lea árbediehtu šattuid geavaheami.

Ságastallanfáttát:

- Mo sápmelaččat leat geavahan šattuid ja muoraid?
- Masa daid leat geavahan?
- Makkár borramuša Sámi šattuin sáhttá ráhkadit?
- Maid dálkkasšattuid don dieđát?
- Makkár šattuid sápmelaččat leat geavahan dálkkasšaddun?
- Geavahitgo šattuid vel dánge áigge dálkkasin?
- Gos dálkkasšattuid gávdná?
- Mii šattuid lea gámasuoidni?
- Gos gámasuinniid gávdná?